

Najbolje prakse u borbi protiv krivolova ptica

NERMINA SARAJLIĆ¹

Sarajlić, N. (2019): Best practices in tackling the illegal killing of birds.

This paper gives the overview of best practices in fighting the illegal killing and other illegal activities that affect birds. It was written within the "Towards a functioning system of stop-over and wintering sites for migratory birds along the Adriatic Flyway – Phase 4 (AF4)" project.

Key words: illegal killing of birds, reduction, best practice

UVOD

Krivolov je krivično djelo koje podrazumijeva sve aktivnosti koje nisu u skladu sa zakonom o lovstvu: lov zaštićenih vrsta, lov vrsta koje su označene kao lovna divljač tokom lovostaja, nelovnih dana, perioda razmnožavanja ili elementarnih nepogoda, lov upotrebom zabranjenih sredstava (otrova, sredstava za masovno hvatanje, zabranjenih vrsta oružja, motornih vozila ili čamaca, svjetlosnih i izvora zvuka, mamaca, klopki) i lov na nelovnim površinama i u zaštićenim područjima. Razlozi krivolova su mnogostruki: od ubijanja ptica za hranu, zbog "kontrole štetočina" ili praznovjerja, zbog pravljenja taksidermijskih preparata, kao vid rekreacije, hvatanje živih ptica za držanje u kavezima ili da bi bile korištene kao mamci.

Krivolov se smatra jednom od najozbiljnijih prijetnji biodiverzitetu, a u posljednjih nekoliko godina naglašava se da je taj problem posebno izražen na području Mediterana (Schneider-Jacoby & Spangenberg 2010; BirdLife Europe 2011; Emile et al. 2014). Krivolov i lov na načine koji uništava močvarna staništa delte Neretve traje već duže od stotinu godina (Laska, 1905). Do sada su zbog krivolova u delti Neretve sa Hutovim blatom istrijebljene vrste kao što su dalmatinski pelican (*Pelecanus crispus*), čakora (*Oxyura leucopcephala*) ili pjegava patka (*Marmaronetta angustirostris*) (Reiser, 1896; Obratil, 1969; Rucner, 1952/53).

Krivolov najčešće vrše lokalni stanovnici koji nemaju lovačku dozvolu, registrovani lovci, a bilo je slučajeva da su u ove aktivnosti uključeni i lovočuvari, posebno kada su u pitanju strani krivolovci, najčešće Italijani. Krivolovci se često kreću i u blizini naseljenih mjesta ili u blizini šumskih staza, ne obazirajući se na opasnost ranjavanja slučajnih prolaznika ili njihovo stradanje od zamki koje postavljaju u vodi ili pored puteva. I pored toga, slučajevi krivolova se ili ne razmatraju na sudu, ili se uopće ne smatraju kriminalom, pa se ove aktivnosti

¹ Ornitološko društvo "Naše ptice", Semira Frašte 6, 71000 Sarajevo

često izvode javno i ostaju nekažnjene. Šira javnost obično ne pokazuje mnogo interesa za ove probleme, zbog niskog nivoa svijesti i nedovoljnog značaja koji im se pridaje u medijima.

U studiji „Bird Hunting along the Adriatic Flyway: An Assessment of Bird Hunting in Albania, Bosnia-Herzegovina, Croatia, Montenegro, Slovenia and Serbia (Schneider-Jacoby & Spangenberg, 2009), čiji je cilj bio da se ocijeni stanje lova na ptice u zemljama duž Jadranskog migratornog puta (Slovenija, Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Hrvatska i Crna Gora), za Bosnu i Hercegovinu je naznačeno da ima najlošije zakone o lovstvu, kao i najlošiju implementaciju tih zakona, i naglašeno je da nisu implementirani ni minimalni evropski standardi koji se tiču zaštite ptica, kao i to da na nivou države ne postoje podaci o sankcionisanim slučajevima krivolova. Iako su kazne za krivolov predviđene zakonom, u praksi se ne primjenjuju.

PRIJEDLOZI PRAKSI ZA BORBUN PROTIV KRIVOLOVA

Od konferencije o nelegalnom lovu, hvatanju i trgovini pticama, koja je 2011. godine održana na Kipru (Larnaca), došlo je do značajnog povećanja broja inicijativa za rješavanje ovog problema. Tokom Druge konferencije o nelegalnom lovu na ptice koja je u maju 2013. godine održana u Tunisu, Bernska konvencija je razvila akcioni plan za borbu protiv krivolova, koji su decembru 2013. usvojile zemlje potpisnice, a koji predlaže rad sa širom javnosti i nastojanje da se promijeni stav prema krivolovu, dizanje svijesti glavnih dionika (lokalnih zajednica, lovaca i šire javnosti) uključenih u krivolov, rad na promjeni socio-ekonomskih stavova prema krivolovu kod propadnika mlađih generacija i jačanje zakona.

Smanjenje stope krivolova jedan od važnijih ciljeva većeg broja projekata koji su posljednjih godina implementirani na području Bosne i Hercegovine i drugih država koje se nalaze na Jadranskom migratornom putu. Iako su gotovo sve planirane aktivnosti ta terenu pokazale manje ili više dobre rezultate, još uvijek ne postoji pregled najboljih praksi koje bi se mogle primjenjivati tokom sljedećih projekata na Mediteranu, ali i u drugim područjima.

1.1. Izrada socio-ekonomskih studija

Prije konkretnih akcija na terenu poželjno bi bilo napraviti socio-ekonomsku studiju kako bi se razumjeli razlozi zbog kojih se stanovništvo na nekom području bavi krivolovom. Razlozi mogu biti mnogostruki, od tradicije, preko obijesti, do, najčešće, ekonomske dobiti. Na području Bosne i Hercegovine, najčešća meta krivolovaca su liske i patke, koje se prodaju lokalnim restoranima. Prema nepotvrđenim informacijama, cijena jedne ptice se kreće oko 9-10€, što čini krivolov veoma privlačnim za lokalne sta-

novnike. Podaci za studiju se mogu prikupiti kroz upitnike ili razgovor sa lokalnim stanovništvom, ali je potrebno voditi računa o tome da se prethodno uspostavi saradnja sa lokalnim zajednicama u područjima u kojima je krivolov najizraženiji. Prilikom prikupljanja podataka treba koristiti jasnu terminologiju, i paziti da se ni u kojem slučaju ne desi da se zamijene legalan lov i krivolov, kako se stanovnici koji bi inače bili raspoloženi da daju podatke, a koji se (lično ili neko iz njihove porodice) bave lovom, ne osjete ugroženim i ne prekinu saradnju.

1.2. Jačanje saradnje sa zemljama u okruženju

U većini slučajeva aktivnosti krivolova se manje ili više organizovano obavljaju na teritoriji dviju ili više zemalja. Zbog toga se preporučuje jačanje saradnje sa graničnom policijom, ali i nevladinim sektorom u drugim državama. Jačanje prekogranične saradnje može se u okviru projekata vršiti kroz organizovane studentske posjete i dijeljenje najboljih praksi.

1.3. Formiranje koalicija udruženja koja se bave zaštitom prirode

Većina nevladinih organizacija ne raspolaže dovoljnim količinama sredstava, opreme niti osoblja za efikasan monitoring i borbu protiv krivolova. Kako bi se ovaj problem prevazišao, potrebno je formirati i ojačati saradnju, sa ciljem formiranja zajedničkih patrola koje će prikupljati podatke na terenu ili koristiti svoje resurse (web stranice, facebook grupe) za jačanje javne svijesti o problemima krivolova.

1.4. Uključivanje novih volontera u rad NVOa koji se bave zaštitom prirode

Prilikom rada na terenu često se ukazuje potreba za angažovanjem dodatnih volontera, za koje bi bilo poželjno da su iz lokalnih zajednica, jer oni najbolje poznaju teren i lokalnu situaciju. U terenskom radu sa volonterima je najbitnije voditi računa o tome da se njihova sigurnost stavlja na prvo mjesto – prije izlaska na teren svi moraju dobiti upute o tome kako izbjeći potencijalno opasne situacije, jer krivolovci zatečeni na djelu mogu biti agresivni. Volonteri na teren uvijek idu u timovima, nikako pojedinačno i ni u kojem slučaju ne ulaze na nečiji privatni posjed. Treba ih uputiti da sve nelegalne aktivnosti koje uoče obavezno prijave, poželjno sa dokaznim materijalom. Prilikom rada sa volonterima važno ih je podsjećati da je njihov doprinos vrlo važan, i obučavati ih kroz radionice, praktičan rad na terenu i različite materijale.

1.5. Uspostavljanje i jačanje saradnje sa lovačkim i ribolovačkim društvima

Jedna od bitnih stavki u borbi protiv krivolova i drugih nelegalnih aktivnosti je uspostavljanje i jačanje saradnje sa lovačkim i ribolovačkim društvima, koja mogu značajno doprinijeti sprječavanju krivolova edukacijom svojih članova, prisustvom na terenu, prikupljanjem i dijeljenjem podataka, ali i dizanjem svijesti u svojoj zajednici. Uspostavljanje ovakvog vida saradnje može predstavljati veliki izazov, ali je važno imati na umu da se prilikom razgovora sa lovcima napravi jasna razlika između krivolova i legalnog, održivog lova. U većem broju evropskih zemalja, ali u u Bosni i Hercegovini, saradnja sa lokalnim lovačkim društvima se do sada pokazala kao veoma uspješna praksa.

1.6. Jačanje saradnje sa lokalnom policijom i inspeksijskim službama

Krivolov je krivično djelo, i policijski službenici su dužni izaći na teren nakon što im se takve aktivnosti prijave. Ipak, zbog niza razloga to se u praksi ne dešava ili se dešava rijetko. U većini zemalja na prostoru Jadranskog migratornog puta sredstva za borbu protiv krivolova su oskudna (novčana podrška, ljudstvo, oprema, vozila...) i nema posebno određenih policijskih snaga koje se bave isključivo tim problemom. Jačanjem saradnje sa lokalnom i graničnom policijom kroz sastanke i radionice povećava se mogućnost zajedničkih akcija na terenu. Intenzivne zajedničke patrole policije i NVOa su se do sada pokazale kao veoma uspješne u smanjenju stope krivolova u Grčkoj i na Malti, ali i na području Hutova blata.

1.7. Jačanje javne svijesti o problemima krivolova

U Evropi se trenutno provodi veliki broj kampanja protiv krivolova, ali je nivo javne svijesti o ovom problem još uvijek vrlo nizak. Potrebno je jače raditi na razvoju komunikacijskih strategija i jasnije definisati ciljeve. Pri provođenju međunarodnih kampanja potrebno je obratiti pažnju na to da se one prilagode lokalnoj situaciji (na primjer, fokusirati se samo na one vrste koje se mogu vidjeti u određenoj državi ili određenom području). Veoma je važno voditi računa o tome da se u kampanje uključe pozitivne poruke, i naglasi kako zaštita prirode može imati pozitivne ekonomske efekte, a da ilegalne aktivnosti mogu smanjiti ekonomski značaj nekog područja. Prilikom kampanja je važno obratiti pažnju i na česte vrste čija se brojnost smanjuje, a ne samo na ugrožene. Važno je i naći način na koji lokalno stanovništvo može prijaviti krivolovne aktivnosti (Slika 1.)

KAKO PRIJAVITI KRIVOLOV?

U GRANICAMA
PARKA PRIRODE HUTOVO BLATO

RENĐEŽERSKA SLUŽBA
JU PARK PRIRODE HUTOVO BLATO
+387 36 814 716 ILI +387 63 982 071

U GRANICAMA LOVIŠTA ČAPLJINA
LOVAČKO DRUŠTVO
„GALEB“ ČAPLJINA
+387 36 808 369

NA NELOVNIM POVRŠINAMA
OKO HUTOVA BLATA
GRANIČNA POLICIJA DOLJANI
+387 39 843 550

POLICIJA
+387 36 806 112 ILI 122

**PRIKLJUČITE NAM SE
I BUDITE DIO TIMA
U BORBI PROTIV
KRIVOLOVA!**

Letak je štampan u okviru projekta
"Towards a functioning system
of stop-over and wintering sites along
the Adriatic Flyway – Phase 3 (AF3)"
kojeg su finansijski podržali MAVa i EuroNatur

MAVA EURONATUR

Letak je pripremljen u saradnji sa:

PARK PRIRODE
"HUTOVO BLATO"

LOVAČKO DRUŠTVO
"GALEB"
ČAPLJINA

MINISTARSTVO TRGOVINE, TURIZMA I ZAŠTITE OKOLIŠA
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE - KANTONA

POLICIJA

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE - KANTONA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA

**PRIJAVI
KRIVOLOV!**

Slika 1. Letak sa informacijama za prijavu krivolova napravljen u okviru projekta Adriatic Flyway 4.

Figure 1. Leaflet with information for reporting the illegal hunting of birds, developed within the Adriatic Flyway 4 project

1.8. Usklađivanje zakona o zaštiti prirode i drugih akata sa međunarodnim direktivama, ali i situacijom na terenu

Na području Bosne i Hercegovine je potrebno je redefinisati trenutno važeće zakone o lovstvu u skladu sa evropskim direktivama o pticama i staništima, i sa liste lovne divljači ukloniti sve rijetke, zaštićene i migratorne vrste. Također, neophodno je uticati na redovni rad nadležene inspekcije i pogranične službe kako bi se spriječio šverc ubijenim pticama. Povećanje, ili čak u nekim slučajevima smanjenje kazni propisanih za krivolov bi dovelo do većeg broja osuđujućih presuda – ako su kazne previsoke, često se ne izriču. U svakom slučaju, potrebno je ozbiljnije shvatiti koliko je krivolov ozbiljno kazneno djelo.

1.9. Jačanje lokalne turističke ponude i promocija lokalnih proizvoda

Saradnja sa lokalnim stanovništvom može se vršiti kroz reklamiranje lokalne turističke ponude preko web-stranica i uvođenje novih sadržaja temeljenih

na principima ekološkog turizma i održivog razvoja, da bi se unaprijedila turistička ponuda i doprinijelo stabilnijoj ekonomskoj slici područja na kojem se radi na suzbijanju krivolova. Veće prisustvo posjetilaca u području obeshrabruje krivolovce. Materijali kojima se promovišu vrijednosti određenog područja bi trebali biti distribuirani po hotelima, motelima i turističkim info-centrima.

1.10. Razvoj birdwatching turizma

Pozitivnu alternativu krivolovu i jedan od najboljih načina održivog razvoja nekog lokaliteta predstavlja posmatranje ptica, koje može u znatnoj mjeri doprinijeti finansijskoj stabilnosti područja. Razvoj birdwatching turizma zavisi od osiguravanja povoljnih uslova, u saradnji sa lokalnim zajednicama. Koraci koji se predlažu su identifikacija ruta sa kojih se ptice mogu posmatrati bez da ih se direktno uznemirava, izgradnja i obnova posmatračnica, i publikacija promotivnih materijala i vodiča, kao i medijska kampanja i saradnja sa turističkim organizacijama.

1.11. Izrada planova upravljanja i zoniranje zaštićenih područja

Donošenje planova upravljanja za područja koja ih još uvijek nemaju je bitna stavka za očuvanje biološke raznolikosti i sprečavanje aktivnosti krivolova. Zoniranje treba biti izvedeno uz punu saradnju sa lokalnim zajednicama, i jasno razgraničiti gdje se koja zona nalazi, koje su njene funkcije i koje zabrane u kojoj zoni postoje.

ZAHVALNICA

Ovaj rad nastao je u sklopu projekta "Towards a functioning system of stop-over and wintering sites for migratory birds along the Adriatic Flyway – Phase 4 (AF4)" kojeg su finansijski podržali Fondacije MAVA i EuroNatur.

LITERATURA

- BirdLife Europe (2011). Review of the illegal killing and trapping birds in Europe - A report by the BirdLife Partnership. European conference on illegal killing of birds, Larnaca, Cyprus (6-8 July).
- Anonymus (2014). International Conference on Best Practices to Tackle the Illegal Killing of Migratory Birds - Summary of Results: 1-5.
- Emile, W., Noor, N., Dereliev, S. (2014). Plan of action to address bird trapping along the Mediterranean coasts of Egypt and Libya. UNEP/AEWA Secretariat, Bonn, Germany.
- BirdLife International (2015). A best practice guide for monitoring illegal killing and trapping of birds. BirdLife International, Cambridge, UK.

- Laska, B. (1905). Das Waidwerk in Bosnien und Herzegovina. Verlag J. Leon sen., Klagenfurt.
- Obratil, S. (1969). Ptice Hutova blata. Glasnik Zemaljskog Muzeja Bosne i Hercegovine (Prirodne nauke) Nova serija 8: 87-143 .
- Reiser, O. (1896). Materialien zur einer Ornithologie der Balkanhalbinsel. Bd. IV., Montenegro. Bosnisch-Hercegovinisches Landesmuseum in Sarajevo, Carl Gerold's Sohn, Wien.
- Schneider-Jacoby M., Spangenberg A. (2009). Bird Hunting Along the Adriatic Flyway – an Assessment of Bird Hunting in Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Montenegro, Slovenia and Serbia.

SUMMARY

Illegal killing of birds is one of the most serious threats to the biodiversity. It includes the killing of protected species, hunting during closed season, hunting using nets, decoys, lures and similar devices, and all other activities forbidden by the hunting laws. Eradication of illegal killing of birds is among the most important tasks of numerous NGOs working in the field of nature protection. The best practices for reaching this goal include the development of socio-economic studies, in order to find the roots of the problem in a specific area, strengthening the cross-border cooperation, forming coalitions of NGOs dealing with nature protection, recruiting new volunteers for the NGOs dealing with nature protection, establishing and strengthening cooperation with hunting and fishing societies, establishing and strengthening cooperation with local police and inspectorates, raising public awareness, harmonization of nature protection laws and other acts with the international directives, strengthening the local tourism offer and promoting local products, development of birdwatching tourism and development of management plans and zoning of protected areas.